

Varlık ve Yokluk Arasında Arnavutlar ve İslam

Olsi Jazexhi

Haziran 2006 güncelleme

Tercüme; Gürkan Biçen

Arnavutlar: Avrupa'da bir Müslüman kavim

Balkanların Batı tarafına yerleşen ve yaklaşık 2500 yıl evvel Avrupa'da yaşayan eski İlliryahılar'ın soyundan geldiklerine inanılan Arnavutlar bu gün Avrupa'nın en büyük Müslüman kavmidir. Çok eski çağlarda pagan olan Arnavutlar Aziz Paul öğretisinin Romalılar arasına gelişiyle çoklukla Hıristiyanlığa döndüler. Yine de Arnavutların Hıristiyan kimliği Orta Çağ boyunca huzurlu ve kararlı bir halde değildi. Sık sık şiddet yoluyla din değiştirmelerden sonra, ki Bizanslılar onlarla ilgileniyordu, bir çok Arnavut, Kilise öğretilerine karşı olan, Bogomil mezhebini kabul etti. Bogomiller Hıristiyanlığın erken dönemlerindeki kilise öğretilerine karşı olan bir çok mezhepten biriydiler ve Balkanların dağlarında güvenli cennetler ve kendilerini Romanın ve Bizans'ın resmi sorgusundan korumak için koruyucular buldular. Bogomiller Tanrının zati hakkında İslami bakış açısına sahiptiler. Örnek olarak onlar İsa'ya Tanrının bir peygamberi olarak inandılar ve Ortodoks ve Katolik ikonlara tapmayı reddettiler ki bunlar putlar olarak kabul ediliyordu. Arnavut Bogomillere resmi kilise tarafından çok acımasız zulümler yapıldı ve bir çok olayda onlar kilise öğretilerine karşı olan Batı Avrupa'daki Albignesler ve Catharlar ile aynı kaderi paylaştılar. Doğu ve Batı Hıristiyan öğretilerindeki Bogomiller gibi büyük bölünmeler ve onların Arnavut bölgelerinde devam eden etki savaşları Arnavutların ulusal bir kilise geliştirmelerini veya Hıristiyanlıkla Orta Çağ boyunca güçlü bir ilişki kurmalarını engelledi. Bizans ve Latin efendilerinin sürekli dini ve politik baskılarına tahammül etmiş olmaları onların Osmanlı'nın 15.yüzyıl Balkanlarındaki İslami Barışı'nı açık bir yürekle kabul eden Avrupalı ilk halk olmalarına imkan sağlamıştı.

Arnavutların Osmanlı İmparatorluğundaki günleri:

Namaz kılan Arnavutlar

Arnavutlar Güneydoğu Avrupa'da İslam'ı güçlü bir şekilde kabul eden ve Türklere, onların Asya, Afrika ve Avrupa'daki İslami İmparatorluklarını inşa etmede yardım eden ilk millettir. Arnavutlar Osmanlı ordularının esaslı kısmını oluşturuyordu ve Yeniçeri kolordularının büyük çoğunluğu onlardan oluşuyordu. Osmanlı İmparatorluğunun 19.yüzyıldaki modernizasyon çalışmalarına katkıda bulunan Şemsettin Sami'den 2.Abdülhamit'in muhafızlarının çoğuna kadar bir çok kişi ve yine bir çok büyük vezir Arnavut idi. 17.yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunu kaostan kurtaran meşhur vezir-i azam Köprülü ve Mısır valisi Mehmet Ali Paşa da birer Arnavut idi. İlk dönemlerden itibaren Arnavutların İslam İmparatorluğuna olan katkılarını izlemek mümkündür. Bu cümleden olmak üzere, Fatih Sultan Mehmet'in 15.yüzyılda İstanbul'u ve İtalyan limanlarını fethinde, burada adını anacağımız Gedik Ahmet Paşa ve Zaganos Paşa gibi kişiler ve bazı önemli kumandanlar Arnavutlardı.. Gedik Ahmet Paşa Arnavutların Skura boyundan/sülalesinden gelen bir kişiydi.

Zamanımızda Arnavutlar Balkanlarda üç ülkeye dağılmış halde yaşamaktadırlar; Arnavutluk, Kosova ve Makedonya. Onların ülkeleri Osmanlı İmparatorluğunun 1913'teki 1.Balkan Harbinde Sırbistan, Yunanistan, Bulgaristan ve Karadağ tarafından oluşturulan Hıristiyan İttifak'a yenilmesinden sonra oluşturuldu. Kosova ve Makedonya Yugoslavya içinde birleştirilirken, Arnavutluk, Slavların Adriyatik'te daha fazla genişlemesine karşı bir "tampon devlet" olarak projelendiriliyordu.

Arnavutluk ve Etnik Arnavut Bölgesi

Osmanlı sonrası Arnavut Devleti kuruluşundan bu yana bir çok zor zaman geçirdi. O, iki dünya savaşına, komşularından gelen bir çok varoluşsal tehdide, etnik temizliğe, istilaya, sivil savaşımlara, kıtlığa ve anarşiye şahitlik etti. Arnavutluk'un bugünkü nüfusu 3.500.000'dir. Onun temel etnik grubu Arnavutlardan oluşmaktadır. Yunanlılar, Ulahlar, Sırlar, Mısırlılar ve Bulgarlar ülkede yaşayan azınlıklardır. Arnavutluk'un 1957 nüfus sayımına göre, nüfusun %73'ü Müslüman (%60 Sünni, %13 Bektaşî), %14'ü Ortodoks ve %10'u Katolik'tir. Ülkenin toplam yüzölçümü 28.000 km²'dir. Başkent Tirana 17.yüzyılda bir Arnavut paşa tarafından kurulmuştur ki bu ismin orijinalinin Tahran isminden geldiği söylenir.

ARNAVUTLAR VE İSLAM: OLMAK YA DA OLMAMAK

Osmanlı İmparatorluğunun düşüşünden sonra Arnavut tarihinde sonsuz sorgulamalar ve Haçlı Savaşları görülmektedir. Endülüs Müslümanlarının tarihi, 1913'ten sonra Balkanlarda yeniden yaratılmıştır. Onun modern tarihinin farklı zamanlarında Arnavut Müslümanlar zulümler ve etnik temizlikler sebebiyle acı çekmişlerdir. Burada belirtilmesi gereken en büyük zulüm 1913'te Osmanlı İmparatorluğunun çökmesiyle onun Müslüman unsurlarının yaşadığı etnik temizlik ve katliamdır ki bunlar Sırlar ve Yunanlılar tarafından yapılmıştır. Sonra, İkinci Dünya Savaşı Balkanlarda Arnavut Müslümanlara karşı yürütülen jenosit ve zulümlerin bir parçası olarak göze çarpmaktadır. 1945'te Kuzey Yunanistan'daki Çameria'lı Arnavut Müslümanlar etnik temizliğe tabi tutulmuş ve yurtlarından Arnavutluk ile Türkiye'ye sürülmüşlerdir. Camileri ve evleri yok edilen Arnavut Müslümanlar Papandreu hükümetine kadar Naziler ile işbirliği yapmakla suçlandılar. Aynı kader Yugoslavyalı Arnavutlarda da meydana gelmişti ki onlar yüzyılın kalan kısmını Yugoslav boyunduruğu altında yaşamışlardı.

Ama en korkunç zulüm senaryosu 1967'de, İkinci Dünya Savaşından sonra Arnavutluk'a Yugoslavya ve Sovyetler Birliği tarafından yerleştirilen komünist rejimin ülkedeki dini özgürlükleri yürürlükten kaldırması ve Arnavutluk'u ateist bir devlet olarak ilan etmesiyle geldi. 1991 yılına kadar süren korkunç komünist on yılları boyunca rejim tarafından birçok imam öldürüldü, hapsedildi ve sürüldü. Onların mescitleri yıkıldı ve dini kitaplar yasaklanarak yok edildi. Komünistlerin Arnavut Müslümanlara karşı katliamları -1990 sonrası- Müslüman nesillerinin İslami geçmişleri hakkında bütüncül bir cehalete uyanmalarına yol açtı. Bu sebeple Arnavutluk'un 1967 öncesinin Müslüman çoğunluğu 1991 yılında İslami kimlikleri hakkında çok belirsiz fikirlere sahipti.

Bu resim Arnavutluk'un Ethem Bey Cami'sinin 30 yıl kapalı kaldıktan sonra açıldığı 1991 yılındandır.

Komünizm yılları boyunca Arnavutların İslam'dan uzaklaştırılma faaliyeti devletin temel faaliyeti olarak gelişti ve komünist rejim tarafından ideoloji ve propaganda ile desteklendi. Bu sebeple komünistler tarafından Arnavutluk'un İslami geçmişine yönelik tarihsel bir manipulasyona yönelindi. Komünist tarihçiler Arnavutluk tarihinin Osmanlı ve İslam Barışı bölümünü Pan-Hıristiyan ve Marksist terminoloji ile resmediyordu. Onlar Osmanlı Barışını; insan kasaplığının, cehaletin, geri kalmışlığın, işgalin, Asyalı boyunduruğunun, feodal sömürünün ve Avrupa medeniyetine karşı Türkler ve Arapların Avrupa'ya yönelen barbarlıklarının macerası olarak gösterdiler. Arnavut resmi tarih yazımı Osmanlı Barışı'nın Balkanlarda başardığı her ne var ise reddetti veya bir çok olayda olduğu gibi öylece sessiz kalıp tanımadı. Resmi tarihçiler ve mit oluşturucular Osmanlı İmparatorluğunun Arnavutların tarihlerindeki gelişim ve kaynaşmadaki müspet rolünü sürekli ihmal ettiler ve düzenli olarak, Arnavut gençliğini İslami kökenleri ile korkutup sarstılar. Komünist rejim Arnavutların ve Arnavutluk'un Osmanlı İmparatorluğu dönemini sonradan "Arnavut Özgürlük Savaşçıları" ile onların "Osmanlı imparatorluk istilacıları" olarak isimlendirdikleri arasında geçen sürekli bir çatışma dönemi olarak resmetti.

Arnavut –Osmanlı Savaşlarını Enverist Rejim kahramanlık öyküleri olarak anlatmaktaydı

Arnavutların toplu olarak İslamlaşması “Arnavutların Hıristiyan kahramanları”na karşı Türk terörünün bir ürünü olarak tasvir edildi. İskender Bey, Pjeter Bogdani ve Millosh Kopili gibi bir çoğunun Arnavut kökenli olduğu kuşkulu isimler mit haline getirildi. Aynı zamanda Tepedelenli Ali Paşa veya Kuzey Arnavutluk’un Bushati paşaları gibi Balkanlardaki Arnavut tarihinde çok önemli figür oluşturan kişiler komünist rejim ve takipçileri tarafından Müslüman kahramanlar oldukları anlaşıldıktan sonra karanlığa ve itibardan düşürülmeye terk edildiler.

Arnavutluk'ta geçerli bir parada Pjeter Bogdani'nin modern tasviri

* * *

1990'dan sonra Doğu Avrupa'da demokrasinin gelişiyle Arnavutluk'ta da dini özgürlükler yeniden oluşturuldu. Arnavutlara dini pratikleri için izin verilmeye başlandı. Bu, Müslümanlara, kaybettikleri kimliklerini yeniden oluşturabilecekleri kanaatini verdi. 1991'de kurulan yeni demokratik rejim, Arnavutluk Müslümanlarına, onların İslami miraslarını yeni bir anlayışla başlatmaları için bazı fırsatlar sundu. Bu dönemde Arnavutluk, İslam Konferansı Örgütüne üye oldu. Bir Arap – Arnavut Bankası Tiran'da kuruldu ve ülkede 20'ye yakın Arap İslami organizasyon şubelerini açtı. Bunlarla birlikte bazı Türk, İranlı, İngiliz, Amerikan ve diğer Müslüman sivil toplum kuruluşları da geldiler. Bu kısa ömürlü organizasyonlar 1991'den 1996'ya kadar İslami eğitim ve cami inşası ile meşgul oldular. Onların eksiklikleri ayrı tutulursa, onlar Müslüman literatürün güzel örneklerini bastılar ve dağıttılar ve yine ülkede düzinelerce cami inşa ettiler.

Bununla birlikte cami yapım işi yasaklı dinlerini yeniden keşfetmesi için ülkenin arzusunu elde etmeyi başaramadı. 1967'ye kadar Arnavutluk'ta 1666 mescit varken, şimdi, komünist rejimin yıkımından sonra, Amerika'daki bazı fundamentalist Hıristiyan organizasyonların ülkenin 3000'den fazla camiye sahip olduğunu iddia etmelerine rağmen, Arnavutlar tüm ülkede ancak 500 civarında mescidi yeniden inşa etmeyi başardılar. Bu gün ülke 500 mescit/cami ve 350 kadar imama sahiptir. Bu, her 10.000 kişiye bir imam ve her 7.000 kişiye bir mescit/cami düştüğü anlamına gelmektedir. 1967 öncesi durum ile Hıristiyan misyonerlerin bu günkü çalışmaları kıyaslandığında mescitlerin durumunun menfi halde olduğu görülmektedir. Böylelikle, bu gün Arnavutluk'un başkenti Tiran'da yaklaşık 8 cami işler haldeyken şehirde milyon dolarlık bütçelerle çalışan 155'ten fazla Hıristiyan kilisesi veya misyonu vardır. Onlar, 1950'den bu yana camisi olmayan bir çok Müslüman köyü dahil, başkentin her bölgesine kiliseler inşa ettiler.

Memaliaj bir Müslüman kasabanın nasıl Hıristiyanlaştırıldığına dair en iyi örnektir. Kasaba bir camiye sahip değilken Yunanistan tarafından yapılan bir kilisesi vardır

* * *

ZULÜM VE ARNAVUTLUK MÜSLÜMAN TOPLUMU

Arnavutluk Müslümanları 1997 yılında geçmişteki acılarına yeniden döndürüldüler. Yunanlılar ve CIA 1997'de Sali Berisha'nın demokratik rejim yapısına karşı yapılan darbeyi desteklediklerinde demokrasinin ana destekçileri Arnavut Müslümanlar için yeni bir zulüm dalgası başlatıldı. Eski komünist ve zimmi geçmişiyle, fundamentalist Arnavut ve Ulahların baskın olduğu Arnavutluk Sosyalist Partisi 1997 yılında iktidara geldi. Onların İslam'a karşı olan nefretleri tüm politik hareketleri ile ortaya konuluyordu ve bazı Batılı analistler Sosyalist Partiyi ve onun rejimini 'biraz Ortodoks eğilimli' olarak değerlendiriyorlardı. Onların yönetiminin ilk dönemi boyunca sosyalistler Arnavutluk'ta İslam'a karşı ikinci bir haçlı savaşını yürüttüler ve ülkede bir çoğu Araplar tarafından işletilen İslami organizasyonları kapattılar. Dini pratiğe sahip Müslümanlar ve imamlar , zulüm ve kötü muameleye tabi tutularak bezdirildiler. Bunların yapılmasında devletin gizli servisi kullanıldı ve küresel teröre karşı savaş mazeretiyle Sosyalist rejim İslam'a genel bir düşmanlık yöneltti. Hükümetin desteklediği gazeteler kutsal değerlere sövgü ve İslam karşıtlığı dalgası başlattılar. Onların zulüm dalgaları süresince sosyalistler Batı'nın rıza ve desteğine sahiptiler. Sosyalistler, Müslüman Arnavutluk'un iyi bir İslam karşıtlığı koruyucusu olarak görüldüğünden onların politik manipülasyonları ve ahlaksızlıkları Batı tarafından desteklendi. Yönetim süresince sosyalist hükümetin bakanlarının baskın sayısı sonucu yönetim Ortodoks Hıristiyan idi. Sosyalist yönetim dönemi boyunca Arnavutluk Cumhuriyetinin Sünni Müslümanlarının resmi temsilcisi Arnavutluk Müslüman Toplumu (Muslim Community of Albania – MCA) idi. Bu organizasyon 1923'ten sonra, İslam ile devlet arasındaki ilişkileri düzenlemek için oluşturulmuş ve 1991'de 1967'ye kadar yaptığı işi yapması için yeniden açılmıştı. Arnavutluk Müslüman Toplumu 2003 yılına kadar Hafız Sabri KOÇI tarafından yönetildi. O, 2004 yılında vefat eden, eski/deneyimli bir imam ve Müslüman aktivistti. O, en iyi, İslam'a bağlılığı ve komünizm karşıtlığı ile tanınıyordu.

Rahmetli Sabri Koçi'nin bir resmi

Onun vefatından sonra Selim MUCA Arnavutluk Müslüman Toplumu'nun başkanı yapıldı. Selim MUCA sosyalist başbakan ile olan ilişkisi ile tanınıyordu. Golloborda kökenli Slav Müslümanlardandı ve komünist dönemde Çekoslovakya'da mühendis olarak eğitim almıştı. Selim MUCA'nın döneminde Arnavutluk Müslümanları ve onların toplumu skandal ve rezalet dalgaları ile görüldüler. Bir çok Müslüman aydın MUCA'yı rejimin adamı olmakla, entelektüel ve İslami anlamda Arnavutluk Müslümanlarını savunmayan ve rehberlik edemeyen biri olmakla suçladı ve görevden alınması çağrısı yaptı.

Bununla birlikte Arnavutluk Müslüman Toplumu, ülkedeki mescitler/camiler üzerinde devlet tarafından tanınmış gevşek bir kontrole sahip, Arnavutluk Sünnilerinin devletteki temsilcisi olan ana organizasyondur. O, ülkedeki Sünni dini altyapının geçimini sağlayan merkezdir. Yine de Arnavutluk Müslüman Toplumu son derece fakir olduğundan onun dini ve kültürel faaliyetleri sıklıkla dış yardımlara muhtaçtır. Onun yoksulluğu komünist dönemde rejimin malvarlığına el koyduğu gönlerden miras kalmıştır ve bu malların bir çoğu 1991'den sonra dahi iade edilmemiştir. Bu gün Arnavutluk Müslüman Toplumu çok zor şartlarda çalışan 7 medreseye ve ülkenin tümünde 500 civarı mescide/camiye sahiptir. Arnavutluk Müslüman Toplumu'nun çalışanları ücretlerinden sıklıkla rahatsızdır ve onun medreseleri modern bir okulun sahip olduğu temel ihtiyaçlardan bile yoksundur. Medreselerin bazıısı ise Türk ve Arap organizasyonların yardımları ile çalışmaktadır.

Arnavutluk Müslüman Toplumu yeniden kurulduğu 1991'den bu yana onun yetkisinin Arnavutluk'un gerçek "Müslüman Merkezi" olarak kabul edilmesi için mücadele etti. Bununla birlikte, Arnavutluk devletinin 1991'den beri ve bundan başka 1997'den sonraki politikaları bunu sıklıkla sabote etti. Arnavutluk'un yeni inanan nesli ve imamaları sıklıkla, onların kabul edilmiş kurumlarının ve ondaki demokratik kabullerin daha iyi yöneltmesinde ısrarcıydılar. Onlar, Arnavutluk Müslüman Toplumu'nu ülkedeki medyada ve politikada İslam'ın ihtiyaçlarının gerçek savunucusu ve temsilcisi olarak görmek istiyorlardı. Ancak onların istekleri, geçmişte MCA'nın dışındaki kimi unsurların Müslüman toplum adına tamamen kabul edilen demokratik bir "Müslüman Merkez" kurma arzularını sürekli sabote etmesi sebebiyle, çok kere boşuna idi. Gjinishi ailesinin MCA ile MCA'nın yeniden kurulduğu 1991'den 26 Mayıs 2004'e kadar karıştırılması olayı buna bir örnektir. Bir diğeri Tiran Müftüsü'nün 2005'deki istifasıydı ki o açıkça, ülke siyasetini MCA'nın işlerine karışmakla suçladığında MCA siyaset lehine zayıflamış ve entrikalar için bir tabyaya dönmüştü. Arnavut Müslümanlar, kendi kurumlarındaki ahlaksızlığı zaten ispatlanmış görevlileri temizlemeye çalıştıklarında ülkeyi yöneten ilgililer tüm yolları kullanarak görevlileri korudular veya en azından Müslümanlara gözdağı verdiler. Sosyalistler bunda çok başarılı oldular. Onların İslam'a karşı küstahlıkları öyle büyüktü ki bu, Ortodoks Başbakan Bay NANO'nun konuşmalarında bile görülebilir. O, 2004 yılında, Arnavutluk'taki Müslümanları azınlık olarak ilan etmişti. NANO'nun meslekdaşı, Arnavutluk'un Ortodoks – Ulah kökenli Cumhurbaşkanı Alfred MOİSİU bu saldırıyı 9 Kasım 2005'te Londra'da, Oxford Üniversitesinde yaptığı bir toplantıda, tekrarladı ve o, Arnavutların Hıristiyan olduklarını ilan etti. MCA ise, tüm bu provokasyonlar gözü önünde yapıldığı halde, İslam lehine doğrudan siyasi söylemde bulunamadı.

Sosyalist yönetimin İslam'a karşı küstahlığının bir örneği de, Tiran'ın cesur müftüsü Bledar MYFTARI 27 Kasım 2004'te devletten Müslüman Toplumu'nun mallarını iade etmesini ve el koyma işlemini durdurmasını talep ettiğinde görüldü. Dini malvarlıklarına el koyma işlemi Amerika'daki "Bureau for Democracy and Human Rights" tarafından dahi fark edildiği halde Arnavutluk hükümeti bu işe devam etti. Sosyalist hükümetin MCA'nın taleplerine cevabı hızlı ve küstahça idi. Sonraki günlerde, 29 Aralık 2004'te, Devlet Enformasyon Servisi medyayı İslam'a ve MCA'ya saldırmak ve onları karalamak için kullanırken, sosyalist hükümet MCA'nın ülkenin tümünde bulunan 10 kültür merkezini geçerli evrakları olmadığı gerekçesiyle kapattı. Buna rağmen tehditlerin ve gözdağlarının karşısında Arnavut Müslümanların istekleri zayıflamadı. MCA bir çok olaya iştirak etti ve bazen 2004 Ağustos'unun ikinci haftasında süren olayda, Arnavutluk Cumhurbaşkanı ve Başbakanına onların geçmişteki malvarlıklarına sahip olmalarını talep eden bir açık mektup yazdıklarında, olduğu gibi ülkedeki diğer kiliseler ile birlikte hareket etti.

MCA'nın ekonomik durumunun çok kötü olması ülkedeki otoritesinin aşırı kaybının nedenlerinden biridir. MCA'nın ülkedeki camilerinde hizmet veren imamlar, ülkedeki en düşük ücret 120 Amerikan Dolarıyken, sıklıkla aylık 40 Amerikan Doları ücret alıyorlar ve kimi zaman da hiçbir şey almıyorlardı. MCA'nın 2004 yılı boyunca aylık bütçe açığı, sadece Tiran'daki yönetimin masraf ve örtülü giderleri için 5000 Amerikan Dolarının üzerindedir. Bunun sonucu olarak MCA'nın en yüksek seviyedeki personeli aylık 220 Amerikan Doları ücret alabiliyorken, Arnavutluk Ortodoks Kilisesi'nin en düşük seviyedeki personelinin aylık maaşı 300 Euro'dur. Bu geliriyle MCA, Balkanların en pahalı ülkelerinden biri olan Arnavutluk'ta din görevlilerine en düşük ödemeyi yapan kuruluştur. Ülkedeki diğer din görevlileriyle karşılaştırıldığında Arnavutluk Müslüman Toplumu'nun personeli onların en fakirdir. Eğer onlar gerçekten bir "Müslüman Merkez" yaratmak istiyorlarsa MCA'nın yoksulluğu ve onun personelinin ihtiyaçları ümmet ve Arnavutluk Müslümanları tarafından karşılanmalıdır. Ancak Arnavutluk'un genel yoksulluğu Müslüman Ümmet'ten izolasyonu ve geri bırakılmışlığı böyle bir girişimi neredeyse imkansız kılmaktadır.

ARNAVUTLUK MÜSLÜMAN FORUMU VE SONRASI

Arnavutlukta MCA'dan ayrı olarak bazı Müslüman organizasyonlar da faaliyet göstermektedir. Onların faaliyetleri, gelirleri ve altyapıları temelinde sıklıkla küçük ve sınırlıdır. Ülkede bir kısım tarikatlarla birlikte Bektaşî Yönetimi de faaliyettedir. Bununla birlikte bu organizasyonların faaliyetleri çoğunlukla dinin bir yönü ile ilişkilidir. Ancak, rejimin meydan okuyan tavrı karşısında 2004'ten bu yana Arnavutluk'ta İslam'ın halk bazındaki imajını açık bir sesle koruyan yeni bir organizasyon ortaya çıktı. Arnavutluk Müslüman Forumu (Muslim Forum of Albania – MFA), İslam karşıtlığına, ırkçılığa ve yabancı düşmanlığına karşı ve İslam'a ve Müslümanlara daha fazla saygı

gösterilmesi için mücadele eden bir organizasyondur. Onun açık sözlü duruşu sebebiyle sosyalist rejim onun kuruluşundan bu yana Arnavutluk Müslüman Forumu'na saldırdı ve Arnavutluk Müslüman Forumu'nun MCA'ya meydan okumak için kurulduğunu iddia etti. Yine de, MFA ile geçen zaman onun gerçek amacı İslam karşıtlığı ile mücadele etmek ve İslam'ın ülkede mevcut olmayan vatandaşlık imajını sağlamak için var olan sivil bir organizasyon olduğunu gösterdi. Medyada ve diğer yerlerdeki basın açıklamalarıyla MFA, Müslümanların ülkede uğradığı ayrımcılığı seslendirmeyi denedi. MFA'nın en büyük başarısı Kasım 2005'te Cumhurbaşkanı Alfred MOÏSIU Londra'da yaptığı bir konuşmada Arnavutluk Müslümanlarının Hıristiyanlar olduğunu ve İslam'ın Arnavutların gerçek dini olmadığını deklare ettiğinde elde edildi. MFA'nın kınaması Arnavutluk medyasında geniş bir destek buldu ve bundan sonra çok kez İslam'ın ülkedeki politik ve aheni savunucusu olarak görüldü.

Arnavutluk Müslüman Forum Başkanı
Fisnik Kruja

HIRİSTİYAN HAKİMİYETİ

Arnavutluk'ta İslam Toplumu'ndan başka iki büyük dini unsur mevcuttur. Bunlar Katolik ve Ortodoks Toplumlardır. Onların etki ve rolleri politik sahnede olduğu gibi ekonomi, medya ve toplumsal işlerde de tüm ülkeye yayılmaktadır. Müslüman Arnavutluk'un Roma ve Bizans arasındaki coğrafik konumu onu Doğu Ortodoksluğu ile Batı Katolikliği arasındaki tarihsel çatışma alanının içine döndürmüştür. 11.yüzyılda Papa II. Urban'dan başlayıp Osmanlı günlerinde devam eden Tarihi Haçlı Savaşları, Arnavutluk'u Doğu'nun sosyal ve askeri yapılanması ile Batı'nın egemenliği ve Hıristiyanlaştırma arasında büyük bir kültürel kampa ayırdı. Hıristiyanlık, Osmanlı İmparatorluğunun 1913'teki geri çekilmesinden bu yana onun Balkanlardaki gücünü ve egemenliğini baskıladı. Bununla birlikte , Hıristiyan emperyalizm Arnavutluk'taki saldırgan yüzünü 1990 sonrası açıkça gösterdi. 1991'den sonra Arnavutluk çok büyük sayıda Hıristiyan organizasyonun istilasına uğradı ki, bunlar Arnavutların umutsuz

konumlarını anladıktan sonra, onların din değiştirmelerini ve Hıristiyanlığa dönmelerini denemeye devam ettiler. Çok kuvvetli bir enstitülerden birine sahip Katolik Kilisesi Arnavutları İşlam'dan Hıristiyanlığa çevirmeyi amaçlamaktadır. O Batı'nın, özellikle İtalya, Avusturya ve Vatikan'ın güçlü desteğiyle muhtemelen Arnavutluk'taki enstitülerin en güçlüsüdür. Arnavutların din değiştirmesine yönelik Katolik propaganda geçen yıllarda çok saldırgan olmuştur. Onların ülkedeki faaliyetleri sayısızdır. Ancak biz burada, onların Tiran'ın kalbinde büyük bir Katolik Katedral kurduklarını, Katolik niversite atıklarını, birçok enstitü, gazete, radyo ve hatta politik parti bile kurduklarını belirtmeliyiz.

Hatta, Arnavutluk Katolikleri nüfusun ancak %10'unu oluşturmaktayken onlar modern kiliseler, dini okullar, ocuk bahçeleri, ocuk köyleri, hastaneler ve benzeri şeyleri tüm Arnavutluk'ta bina ve idare ettiler. şimdi onların son adımı Durres'te bir Katolik niversitenin açılışını yapmaktır ve 2004 yılında Katolik Kilisesi Tiran'da 'Zoja e Keshillit te Mire' isimli özel bir niversiteyi, Don Bosco ve benzerleri gibi eğitim enstitülerini faaliyete başlatmıştır. Tüm bunlardan ayrı olarak, Kilise bir çok kez Arnavut genel siyasetini gölge aktör olarak yönetmiştir.

Dini aktivitelerinden başka, Kilise, bir çok merkezi, Arnavut entelektüelleri, Kilise'nin ideolojisinde çalıştırmak üzere açmıştır. Vatikan ve İtalya, Arnavutların geleceğinin Katoliklięe dönmek ile Avrupa'da kalacağını iddia eden Katolik Fundamentalistler tarafından yönetilen Demochristian Party of Albania'nın arkasında durmaktadır. Vatikan, İtalya ve Avusturya'nın güçlü finansal desteğiyle Demochristian Party of Albania şubelerini Arnavutluk'un her köşesinde açmış ve Demokrat Parti'nin iç işlerinde bile nüfuz sahibi olmuştur. Vatikan'ın bu etkisi Kuzey Arnavutluk'ta çok fazla hissedildiğindendir ki devlet veya diğer sektörlerde Demokrat Parti lehine alışan Müslümanlar Katolikler tarafından sıklıkla ayrımcılığa maruz bırakıldılar. Vatikan'ın var olan etkisi Arnavutluk medyasında da hissedildi. Böylece, Tiran'ın güçlü iki yerel gazetesi, Koha Jone ve Albania, Demohristiyanlar tarafından işletilmeye başlandı. Bunlar aynı zamanda Gazete 55, Shqipëria Etnike gibi gazetelerde ve Phoenix gibi dergilerde de etki sahibidirler. Katoliklerin Müslüman Arnavutluk'u Katolik bir yere çevirme arzusu ülkenin kuzeyinde haçlar dikmeleri ve İşkodra şehrindeki Rozafa Kalesinde bulunan Fatih Cami'ni kiliseye çevirme projesine para bağışlayarak destek olan, Tiran'daki Amerikan elçisi Marcy Ries'i arkalarına alarak hareket etmeleri ile 2005 yılı boyunca görüldü.

Tüm bunlara rağmen, 1997'den sonra Ortodoks Kilisesi Arnavutluk siyasetinde en önemli oyuncu olmuştur. Bir ok Arnavut'un genel kanaatine göre Ortodoks Kilisesi ve onun Yunan Piskoposu Anastatis Yanolatos 1997'den 2005'e kadar Arnavutluk'un gerçek devlet yöneticisidir. Arnavutluk'taki Ortodoks Kilisesi Yunanistan ve Sırbistan ile birlikte Amerika Birleşik Devletlerinden bir çok Protestan örgütün de açık desteğine sahiptir. 1997 hükümet darbesinden sonra Yunanistan ve Ortodoks Kilisesi devlet aygıtının neredeyse tamamına yerleştirdiği insanları ile Arnavutluk'u yönetti. Başbakan Fatos NANO'dan Cumhurbaşkanı Alfred MOİSİU'ya Savunma, İçişleri, Ekonomi, Devlet, Kültür ve Sağlık Bakanlarına kadar, Eski Dışışleri Bakanı Paskal MİLO dahil olmak üzere, bunun gibi Arnavut siyasetinde 2005 yılına kadar yer alan bir çok bakan, politikacı ve hükümet görevlisi tamamen Ortodokslar idi veya en azından İşlam karşıtı

olduklarını ilan etmişlerdi. Katolikler gibi Ortodoks Kilisesi de, kilise hastaneleri, halk okulları, şirketler, enstitüler, radyolar ve gazeteler gibi bir çok kuruluşu Arnavutluk'ta faaliyete geçirdi. Ortodoks kilisesi, dini dönüşümün Arnavutların ulusal asimilasyonunu da sağlayacağına inanmaktadır. Onlar, Yunanistan'daki sayıları 700.000'i aşan Arnavut göçmen üzerinde büyük bir nüfuza sahiptirler. Bir çoğu Arnavut olmayan ve fakat Ulah kökenli Ortodoks Arnavutlar arasında 12 yıldan bu yana süren Yunan propagandası onları yeniden organize etmeyi, ekonomik durumlarını güçlendirmeyi ve onların etnik geçmişlerini hatırlamalarını sağlamayı denedi. Bu gün Ulahlar, Arnavutluk'un kuruluşlarında çok güçlü bir şekilde kontrol etmektedirler. Tiran'ın belediye başkanından Bilim Akademisinin yöneticisine, Arnavutluk'un en büyük günlük gazete basıncısından Tiran Üniversitesinin ekonomi, tarih, psikoloji ve edebiyat fakülteleri dekanlarına, Soros yöneticisinden Tiran NY Üniversitesi rektörüne ve savunma bakanına kadar bir çok kişi ve fazlası köken olarak Ulahlardan veya yakın arkadaşlarındandır ve bunlar Piskopos Yanulatos ve Yunanistan taraftarıdır. Bir İngiliz tarihçi olan James PETİFER Arnavutlukta 2003 yerel seçimleriyle ilgili makalesinde Arnavutlukta Yunanlıların ve Ulahların Sosyalist Parti'deki etkilerini deklare etmiş ve Sosyalist Partiyi nazikçe, Ortodoks olarak etiketlemiştir.

Arnavutluk Yunan ve Ulahları Sosyalist Parti'den ayrı olarak OMONIA olarak bilinen Defense of Human Rights Party'de de temsil edildiler. Geçen yıl bu parti Yunanistan ve Avrupa Birliği yönetimlerinin onayı için ihtiyacı olan, Sosyalist veya Demokrat yönetimden 3 – 4 bakanı almaya çalışıyordu .

* * *

1991'den sonra, Arnavutluk'un batıya açılışıyla Protestanlardan, Mormonlardan, Yahova Şahitlerinden, Evanjelistlerden, Kalvinistlerden, Luthercilerden, Adventistlerden, Tele-Evanjelistlerden, Kadıyanilerden, Bahailerden ve diğer mezheplerden oluşan bir ordu Arnavutluk'u istila etti. Tecrit edilmiş ve aç bırakılmış bir halkın bulunmasıyla onlar Arnavutlukta umutsuzluk içindeki yaşayıştan kurtulmak ve Batı'nın kendileri için sakladıklarını sınamak isteyen umutsuz Arnavutlar için bir ellerinde ekmek ve diğer ellerinde İncil ile gelerek onları bir gibi balık avladılar.

Onların milyon dolarlarla hesap edilen bütçelerinin sonucu olarak 1991'den bu yana Arnavutluk'ta çok sayıda Protestan kilisesi boy gösterdi. Protestanlar, Kalvinistler ve Yehova Şahitleri geldikleri ülkeler tarafından kuvvetle desteklendiler. Albanian Center for Conflict Resolutions tarafından idare edilen bir çalışmaya göre güçlü propaganda ve yatırım ile, ki misyonerler 15 yıldır bunu yapıyor, Arnavutların yaklaşık %3,1'i Protestanlığa döndürüldü.

Bu noktada Amerikalıların din değiştirtmede hevesli olduklarını ve din değiştirenlerin çoğunun onlar tarafından geliştirildiklerini fark etmek ilginçtir. Yukarıda bahsedilen dış yardımların sonucunda Müslümanlar en kötü pozisyonda iken Protestanların ve Ortodoksların Arnavut toplumunun en iyi bütünleşmiş kesimi olduğunu kaydedebiliriz.

Ortak gidiş açısından neredeyse Arnavutluk'taki tüm yabancı mezhepler Arnavutların İslami kimliğine saldırıda ve Müslümanları kendi düzenlerine çevirmede birlikte izlendi. Şimdi bile Arnavutluk Müslüman Toplumu sadece 3 arabaya sahipken ve Arnavutluk Müslüman Forumu hiçbir şeye sahip değilken Arnavutluk'taki kiliseler bir çok şeye ve hatta helikopterlere dahi sahip haldedir. Onlar devlet içinde devlet gibidirler. Ekonomik üstünlükleriyle onlar, Müslümanları hedefleyen yayımlar, TV programları ve güçlü etkileri olan konferanslar organize ediyorlar. Bir çok Protestan Hıristiyan Kilisesi ve organizasyonu okullar, kuruluşlar, enstitüler, yetimhaneler ve klinikler çalıştırıyor. Arnavutluk yasalarının Müslümanlara geldiğinde dini radyoları yasaklamasına rağmen onlar dört radyoyu yönetiyorlar. Arnavutların ortak inancına göre bir çok kilisenin yönetimi ülkeye karşı casusluk faaliyetleri için istila edilmiş haldedir. Bu şüphe, yerel gazeteler bir çok misyonerin yabancı casusların faaliyetlerinde kullandıklarını açıkça itiraf ettiklerinde pek çok kez doğrulanmıştır.

Mormon Misyonerler Tiran Caddelerinde

Arnavutluk'taki Hıristiyan Sivil Toplum Kuruluşlarının ve yönetim merkezlerinin sayısı o kadar çoktur ki onların hepsini saymak neredeyse imkansızdır. Yine de aşağıdaki liste Arnavutluk'un bu gün yüz yüze olduğu Haçlı Savaşının derecesini biraz aydınlatılabilir:

SJAA (St. John Ambulance Association); SSJE (Society of St. John Evangelist); SPSM (Society for the Sacred Mission); SCM (Student Christian Movement); UCCD (United Christian Council for Democracy); VAT (Voluntary Aid Detachment); YMFS (Young Men's Friendly Society); PSCE (People's Society for Christian Endeavor); C.O.S. (Charity Organization Society); FANY (First Aid Nursing Yeomanry); BSC - Bethany Christian Services ("Shërbimet Kristiane Bethany"); CF - Cross Foundation ("Fondacioni i Kryqit"); FPEC - Foundation Program for Evangelization of Children ("Fondacioni Program për Ungjillizimin e Fëmijëve"); Power of Light ("Fuqia e Dritës"); International Professional Development ("Zhvillimi Ndërkombëtar Profesional"); Humanitarian Foundation for Protection of Women and Children ("Fondacioni humanitar

i mbrojtjes së gruas dhe fëmijës”); Adams’ Humanitarian Foundation (“Fondacioni Humanitar Adams”); “Word of Life” Foundation (“Fondacioni ‘Fjala e Jetës”); God Loves Albania (“Zoti e do Shqipërinë”); Way of Peace (“Rruga e Paqes”); Austria for Albania Foundation (“Fondacioni Austria për Shqipërinë”); Church of Christ Tirana (“Kisha e Krishtit Tiranë”); Siloah Fellowship International; Albanian Encouragement Project (“Projekti për inkurajimin e Shqipërisë”); Norsk Nordhjelp; International Christian Foundation (“Fondacioni Kristian Ndërkombëtar”); Nostra Signora del Buon Consiglio; Orthodox Clinic of Evangelization (“Klinika Ortodokse e Ungjillizimit”); Bethany Fellowship Albania; Christian Center Victory (“Qendra Kristiane ‘Fitorja”); Mission Emanuel for Albania Foundation (“Fondacioni Misioni Emanuel për Shqipërinë”); Contribute for Education Mission (“Misioni Kontribut për Edukimin”); Orthodox Union “Friends of St. Cosmo” (Lidhja Ortodokse ‘Miqtë e Sh. Kozmait”); Christian Aid Service (“Shërbesa e Ndihmesës Kristiane”); Jehova’s Witnesses (“Dëshmitarët e Jehovahit”); Christian and Evangelist Union (“Enti i Bashkimit Kristian dhe Evangjelist”); Adventistic Church (“Kisha Adventiste”); Christian Evangelistic Church (“Kisha Kristiane Evangjeliste”); Charity Mission “Mother Theresa” (Misioni Bamirës ‘Nëna Tereza”); Selessian Association (“Shoqata Seleziane”); World Baptist Foundation (“Fondacioni Botëror Baptist”); Yürgen Walman Foundation (“Fondacioni ‘Jürgen Walman”); Contro Informazione Terzo Mondo; Humanitarian Foundation for Albanian Christian Culture (“Fondacioni Humanitar për Kulturën Kristiane Shqiptare”); Colping Family (“Familja Kolping”); European Baptist Federation (“Federata Baptiste Evropiane”); Youth for a Mission (“Të Rinjtë për një mision”); “Don Bosco” Social Center (“Qendra Sociale ‘Don Bosco”); Charity Missionaries – Sister M. Ancilla (“Misionaret e Bamirësisë – Motra M. Ancilla”); “Jesus’ Pupils” Society (“Bashkësia ‘Nxënësit e Jezusit”); Adventistic Church of the Seventh Day (“Kisha Adventiste e Ditës së Shtatë”); Mother Theresa Mission (“Misioni Nëna Tereza); Nehemiah (“Nehemia.”); Free Finish Mission (“Misioni i Lirë Finlandez); Liahona; International Protestant Assembly (“Asambleja Protestante Ndërkombëtare”); Adra Albania – Agency for Adventistic and Spiritual Development – Albania (“Agjencia për Zhvillimin Adventist dhe Shpirtëror në Shqipëri”); Oklahoma – World Institute of English for Albania (“Oklahoma – Instituti Botëror i Anglishtes për Shqipërinë”); Hope for Albania (“Shpresë për Shqipërinë”); Gjerashim Qiriazhi Foundation (“Fondacioni Gjerashim Qiriazhi”); Estafier.

VARLIK VE YOKLUK ARASINDA

Arnavutluk Müslümanları 11 Eylül sonrasının gerçeklerinin akabinde kimlikleri hakkında büyük şoklara şahit oldular. İslam’a karşı küresel histeri anında Arnavutluk devleti bile, kendi Müslümanlarına karşı anlaşılmaz açık bir Haçlı Savaşına alet oldu. Örneğin, 13 Ocak 2003 tarihinde Arnavutluk Müslüman Toplumu’nun genel sekreteri ofisinde suikasta uğradı. Onun esrarengiz öldürülüşü devlet araçlarını ve gizli servisleri Müslümanlara karşı taşkın bir tutuma sevk etti. Devlet, basını, onları fundamantelistler olarak itham etmede destekledi. Arnavutluk Müslüman Toplumu’nun ofisleri bir çok kez

polis tarafından basıldı ve onların çalışanları hiçbir mahkeme kararı olmaksızın göz altına alındılar. Sıradan inananlar ve imamlar camilerden alınıyor ve onların parmak izleri ile fotoğrafları şüpheli olarak alınıyordu ki bu güne kadar onlara bu iğrenç suç isnat edebilecek hiçbir delil bulunmamıştır.

Bu tarz ilan edilmemiş resmi apartheid ve ayrımcılık Arnavut Müslümanların yeni neslinden evvel asla görülmemiştir. Onlar niçin kendilerine bazı “kötü çocuklar” olarak itham edilmekle baskı yapıldığını ve basitçe, geçmişteki ataları gibi, inandıklarında dinlerinin Taliban ile eşitlenmesini anlayamıyorlardı. Arnavutluk Müslümanları basının neden kendilerini bir çeşit suçlu olarak görmek zorunda olduğunu anlayamıyordu. Onlar SHIK'in (Arnavutluk Gizli Servisi) MCA'nın ofislerine ve camilerin içlerine niçin dinleme cihazları yerleştirdiğini ve sonra onları MCA'nın ofisindeki sahte bir bomba alarmını bahane ederek sökmelerini anlayamıyorlardı. Niçin onlar da, diğerleri değildi? Bu, büyük olasılıkla, onların ülkenin en fazla yoksullaştırılmış ve zayıf düşürülmüş dini topluluğu olmaları sebebiyledir.

Bu gün Arnavutluk'un Müslümanları, Arnavut halkının en izole ve yoksul toplumunu temsil ediyor. Bunun aşılması için onların kendi enstitülerini, okullarını, kurumlarını ve medyalarını oluşturmaya ihtiyaçları var. Fakat onlar tüm bunlar için bir kaynağa sahip değiller. Onlar Cuma namazını kılmak için bile yeterli camiye sahip değiller. Bu gün Tiran'da, ülkenin başkentinde, sadece sekiz cami var ve Cuma günü Arnavut Müslümanlar Tiran'ın Merkez Meydanındaki eski Osmanlı camii olan Ethem Beg Camii onları içine alamadığı için zorunlu olarak dışarıda Cuma namazı kılmaktalar. Diğer camiler de aynı durumdadır.

Arnavutlar şehirde onları alabilecek bir cami olmadığından Bayram Namazını Tiran'ın ana meydanında kıyorlar

Tiran'ın Arnavut Müslümanları devletin okulları onların İslami örtüleri sebebiyle örtülü kızlarını uzaklaştırdığında onları gönderebilecekleri hiçbir özel yüksekokula sahip değildir. Ama diğer toplumlar, Kadıyaniler ve Ahmediler dahil olmak üzere, buna sahiptirler. Arnavut Müslümanlar Hıristiyanlardan farklı olarak toplumları için hiçbir radyoya ve gazeteye sahip değildir. 1991'den sonra ülkede yaratılan tek Müslüman gazetesi (Drita İslame) şu an sağlıklı bir durumda değildir. Arnavutların tarihi dikkate değer olaylar ile dolu olsa bile, onların şimdiki durumu çok umutsuzdur. Onlar, bu gibi bir enstitüyü çalıştırabilecek yetenekte entelektüellerden yoksun değilken, ülkede onlara Osmanlı yönetimindeki atalarının dinini ve tarihini öğretecek, onların Osmanlı –İslami geçmişlerini belgeleyecek ve muhafaza edecek, İslami eğitim için bir enstitüye bile sahip değildir.

Arnavutluk Müslümanları nüfusun büyük çoğunluğunu oluştursa bile onlar, kimlikleri yüzünden farklı saldırılara karşı haklarını koruyacak ve onları temsil edecek bir siyasi partiye de sahip değildir. Arnavutluk Müslümanları arasında siyasi partilerin, radyoların, gazetelerin, okulların, enstitülerin, kurumların olmayışı bu toplumun onları yönetecek personeli olmaması sebebiyle değildir. Arnavut Müslümanların önündeki temel problem Arnavut toplumunun daha büyük problemlerinin bir parçasıdır. Komünist geçmişten miras kalan berbat ekonomik durum ve demokrasi döneminde verilen sahte sözler temel problemdir. Ülkenin şimdi tecrübe ettiği büyük ekonomik umutsuzluktan Arnavut Müslümanlar kadar dinsiz Arnavutlar da acı çeker haldeler. IMF'nin sömürgeci ekonomik politikaları tarafından yıllardan beri harap edilen, halkın %50'sinin işsiz olduğu ülkede Arnavut Müslümanların geleceği çok acımasız görünmektedir.

Onların tek yeniden diriliş umudu uyuyan Müslüman Dünya'nın Büyük Okyanusunda kaldı. Onlar, ülkelerindeki istilacı binlerce Hıristiyan misyoner, işadımı, görevli, enstitü ve organizasyona bakıp Müslüman Dünya'nın da bir gün kendisini yenileyerek, Avrupa'nın eşliğinde yaşayan din kardeşlerini hatırlayacaklarına dair umutlarını muhafaza ediyorlar.

Ancak şimdiye kadar Müslüman Dünya, saldırgan tarihi Hıristiyanlığın gemlenemeyen ağzında, İslam Dünyası Okyanusundan çok uzakta, dostane olmayan bir bölgede ölüm kalım savaşı vermek zorunda olacak Arnavutluk Müslümanlarını, onların Avrupalı görünüşleriyle hatırladı.